

לקחת את הראשית.

(1) ספר דברים פרק כו

וְהָיָה כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְדוּד אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה וִירְשָׁתָהּ וַיִּשְׁבְּתָהּ בָּהּ: (ב) וְלָקַחְתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תֵּבִיא מֵאֲרָצְךָ אֲשֶׁר יְדוּד אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וְשָׂמְתָה בְטָנָא וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יְבַחֵר יְדוּד אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ.

תורת הבעל שם טוב הנמסרה בח"י אלול תרנ"ב.

"והי' כי תבוא אל הארץ גו"14 – ארץ מלשון מרוצה, כי בתיבת ארץ יש שני פירושים: (א) כדאיתא במדרש15 "למה נקרא שמה ארץ, שרצתה לעשות רצון קונה", (ב) וארץ לשון מרוצה16. "והי' כי תבוא אל הארץ" – כשתגיע להרצון ומרוצה "אשר וגו' נותן לך", שהוא מתנה מלמעלה בירושה בכל אחד מישראל, צריכה להיות העבודה של "וישבת בה" – להביא הדברים בהתיישבות, "ולקחת גו' ושמת בטנא" – להלביש אורות בכלים, "והלכת אל המקום" – הוא ענין ההשגחה פרטית, יהודי כשהוא הולך ממקום למקום אין הוא הולך בעצמו, אלא ההשגחה העליונה מוליכה אותו, והכוונה היא – "לשכן שמו שם", לפרסם אלקות בעולם.

אור תורה לרב המגיד ממעזרטיש:

משך הפסוקים והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלהיך נותן לך, ולקחת מראשית וגו' אשר תביא מארצך וגו' ושמת בטנא והלכת אל המקום וגו'. ואפשר לומר על פי רמז כי הפסוקים האלו מורים ומלמדים את האדם הנהגתו בעולם הזה כדי שיזכה בהם [לחיי] העולם הבא.

כי הנה ידוע שעולם הבא נקרא ארץ ונקרא ירושה ונחלה, כמ"ש צדיקים לעולם יירש"ו אר"ץ, ונאמר להנחיל"ל אוהב"י יש. וזהו אומרו והיה כי תבוא אל הארץ, פירוש כי לשון כאש"ר, ר"ל כאשר תרצה לבוא אל הארץ העליונה, אשר ה' אלהיך נותן לך [נחלה], כי כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, וירש"ת, לירשה ירושת עולמים בכדי שלא יצטרך להתגלגל, רק וישבת בה, ישיבה עולמית ונצחית, ככה תתנהג ותזכה. ולקחת מראשית וגו', רצה לומר ראשית לקיחתך מעינוגי [נ"א: עניני] העולם הזה יהיה מראשית שהיא החכמה, שנאמר ראשית חכמה וגו'. פירוש שכל עניני עולם הזה מעורב בה ניצוץ קדוש שהוא החכמה כידוע, כמ"ש כולם בחכמה עשית. לכן כל לקיחתך ועשייתך, הן באכילה שלך והן בשארי עשיות, יהיה הכל עיקר השגחתך ומגמתך על הראשית שבו, שהיא החכמה הקדושה שבו. ולכן אמר מראשית"ת ולא כל ראשית, כי כולה גשמיות הוא רק שיש בה קצת קדושה שהיא ראשית כנוכר. ויהיה כל כוונתך להעלות הניצוצים אל שורשם למקום קדושה עליונה, כי זהו עיקר עבודת האדם בעולם הזה. וז"ש מראשית כל פרי האדמה, שהם הניצוצות שבתוך הצומח, ולא מיבעיא שתראה לברר מתוך הצומח, אלא אפילו אשר תביא מארצך, פירוש אפילו מדבר שהוא ארציות גמור שהוא הדומם, שהוא גשמי יותר מצומח. ולא הזכיר כאן הניצוצות שבתוך בעלי חיים, מפני שבנקל יוכל להעלותם אל הקדושה כמ"ש בכתבי האר"י זלה"ה.

והדר אמר לא תימא שאני מזהירך רק בדברים גשמיים שהם דומם צומח חי, אלא אפילו בדברים הרוחניים שהם דברי תורה. וז"ש אשר ה' אלהיך נותן לך, שהתורה ניתנה במתנה. ומה גם שאמרו רבותינו ז"ל מה שאנו מברכין ברוך אתה ה' נותן התורה, כי השם יתברך נותן התורה לאיש הישראלי בתמידות, שמוצא בכל עת ועת טעמים חדשים. לכך אמר אשר ה' אלהיך נותן לך. ולא תימא מאחר שאני עוסק בתורת ה' ובמצותיו שהם קדושה גמורה, אף בלי כוונה הם מעצמם קדושים, אל תאמר כן. אלא אדרבא, דווקא בדבר שבקדושה יהיה כוונתך רצויה ומחשבתך זכה ודיבורך שלם, כי חיים הם למוצאייהם, שיהיה ניכר בכל דיבור ודיבור היוצא מפיה כל אות ואות ונקודיו וטעמיו שבו. וז"ש ושמתי בטנא, כי טנא ר"ת טעמים נקודות אותיות. ולא הזכיר כאן תגין, מפני שאינם במבטא. ולשון ושמתי הוא מלשון ושמתי האמור בתרומת הדשן, שדרשו רז"ל ושמתי בנחת, ושמתי שלא יפזר ושלא יזרוק. כך הוא כאן ושמתי בטנא בנחת, ושלא יפזר ויזרוק התיבה [במרוצה] בלי כוונה, רק בנחת ובמתון, שיהיה ניכר המבטא והטעמים והנקודות היטיב, כי הם המנהיגים את האותיות וחיותם כידוע.

וכאשר תתנהג כך, והלכת אל המקום, ר"ל שתהיה הולך ממדריגה למדריגה למעלה [למעלה] עד אל המקום וגו', ותעלה הכל אל הקדושה.

וזהו אשר יבח"ר ה' אלהיך, כי זהו בחיר"ת השם יתברך ונחת רוח ועשיית רצונו ועיקר עבודתו, ובוודאי ישרה שכיתנו עליך. וזהו לשכן שמו שם, כמו שכתוב בכל מקום אשר אזכיר את שמי, ותרגומו באתר דשכינתיה תמן, אבוא אליך וברכתיך, ותזכה לחיי עד ונצחיות.

וזהו שפתח הכתוב בלשון והי"ה, שהוא לשון שמחה, כי עיקר העבודה שתהיה בשמחה ובטוב לבב ובהתלהבות גדול, וזאת נקרא שמחה של מצוה, כי העובד מאהבה שמח תמיד בעבודתו. וגם תגרום להעלות הניצוצות כנזכר מכל דבר גשמי, וגם להם תהיה שמחה גדולה בזה, כמ"ש בכתבי האר"י זלה"ה כי כאשר האדם מעלה הניצוצות הם שמחים ומשבחים ומודים ומזמרים להשם יתברך ואומרים ארוממך ה' כי דליתנו וגו'.

כתר שם טוב :

המהלך בדרך יחידי <ושונה ומפסיק ממשנתו כו', קשה דהל"ל ומפסיק ממשנתו והוה ידעינן דהיה שונה, עוד קשה מעלה עליו הכתוב ולא מפרש איזה כתוב.

וי"ל <הפי' >, כי ה' >הולך בדרך הישר, ואפילו הכי הוא יחידי שאינו דבוק בהש"ת, ושונה ומפסיק ממשנתו, ר"ל מפסיק א"ע מהש"י מחמת משנתו, דהיינו שבאה לו גדלות והתפארות מחמת משנתו <שסובר שהוא משנתו שלו, >ואומר מה נאה אילן זה, ועל עצמו אומר כן בלבו, כמ"ש כי האדם עץ השדה, ואומר דהוא אלנא די רבא ותקיף, <ומה נאה ניר זה, כמ"ש נירו לכם ניר >, פי' שאומר שמכין לעצמו חלק לעוה"ב ע"י משנתו, <מעלה עליו הכתוב > פי' כתוב שני' תמים תהיה עם ה' אלקיך, פי' אפי' כשתעסוק בתורה שנאמר בה תורת ה' תמימה, וז"ש תמים תהיה, אפילו בעסק התורה תהיה עם ה' אלקיך, ולא תימא הלא התורה ממילא נקרא תורת ה', וז"ש מעלה עליו הכתוב הזה, שכולל כל התורה, <כאלו מתחייב בנפשו.